

ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

© 2014 КОЛУПАЄВА І. В.

УДК 338.24

Колупаєва І. В.

Інструментарій регуляторної політики держави

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування інструментарію регуляторної політики держави з урахуванням сучасних умов розвитку економіки та інтеграційних процесів. У дослідженні всебічно проаналізовано та узагальнено цілі, функції та принципи регуляторної політики держави. Автором обґрунтовано та доповнено специфічні принципи: принципом наукової обґрунтованості та принципом компетентності. У статті представлено власне бачення етапів реалізації регуляторної політики держави. Проаналізовано організаційне, правове, інформаційне та фінансово-економічне забезпечення, а також обґрунтовано виокремлення аналітичного забезпечення державного регулювання економіки. У дослідженні представлені зображення складових інструментарію регуляторної політики держави, які містять мету, функції, принципи, методи, організаційне, правове, інформаційне, аналітичне та фінансово-економічне забезпечення і можуть бути використані на рівні державного управління економікою.

Ключові слова: регуляторна політика, інструментарій регуляторної політики, принципи регуляторної політики

Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 34.

Колупаєва Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра фінансів, Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (пров. Отакара Яроша, 8, Харків, 61045, Україна)

Email: irina.kolupayeva@mail.ru

УДК 338.24

UDC 338.24

Колупаєва І. В. Инструментарий регуляторной политики государства

Kolupaieva I. V. The Regulatory Policy Tools of the State

Целью исследования является научно-теоретическое обоснование инструментария регуляторной политики государства с учетом современных условий развития экономики и интеграционных процессов. В исследовании всесторонне проанализированы и обобщены цели, функции и принципы регуляторной политики государства. Автором обоснованы и дополнены специфические принципы: принципом научной обоснованности и принципом компетентности. В статье представлено собственное видение этапов реализации регуляторной политики государства. Проанализировано организационное, правовое, информационное и финансово-экономическое обеспечение, а также обоснованно выделение аналитического обеспечения государственного регулирования экономики. В исследовании схематично представлены составляющие инструментария регуляторной политики государства, которые содержат цели, функции, принципы, методы, организационное, правовое, информационное, аналитическое и финансово-экономическое обеспечение и могут быть использованы на уровне государственного управления экономикой.

Ключевые слова: регуляторная политика, инструментарий регуляторной политики, принципы регуляторной политики

Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Библ.:** 34.

Колупаєва Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра фінансов, Харківський торгово-економічний інститут Київського національного торгово-економічного університету (пер. Отакара Яроша, 8, Харків, 61045, Україна)

Email: irina.kolupayeva@mail.ru

The objective of the article is scientific and theoretical substantiation of the regulatory policy tools of the state considering the contemporary economic development context and integration processes. The study provides a comprehensive analysis and summary of the aims, functions, and principles of the regulatory policy of the state. The author substantiated and updated the list of specific principles – with the scientific validity principle and the competence principle. The article also proposes the author's own view on the stages of implementation of the regulatory policy of the state. The organizational support and the legal framework were analyzed, as well as the information, financial and economic support; also rationale was provided for singling out the analytical support for the state regulation of the economy. The study provides schematic representation of the components of the regulatory policy tools of the state which include the aim, functions, principles, methods, organizational, information, analytical, financial and economic support, as well as legal framework and can be used at the level of state regulation of the economy.

Keywords: regulatory policy, regulatory policy tools, regulatory policy principles

Pic.: 3. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 34.

Kolupaieva Irina V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Finance, Kharkiv Institute of Trade and Economics of Kiev National University of Trade and Economics (prov. Otakara Yarosha, 8, Kharkiv, 61045, Ukraine)

Email: irina.kolupayeva@mail.ru

Постановка проблеми. У період загострення економічної та політичної кризи особливо гостро відчувається необхідність розробки ефективної державної регуляторної політики, спрямованої на збереження фінансової, політичної, економічної безпеки держави. Ефективність

регуляторної політики залежить від якісного інформаційного, організаційного та методологічного її забезпечення. Інтеграційні процеси вимагають перегляду напрямів, принципів регуляторної політики, які допоможуть країні забезпечити зв'язки із зовнішнім середовищем з наймен-

шими втратами для економіки країни. Отже, дослідження інструментарію регуляторної політики є актуальним та своєчасним.

Аналіз останніх публікацій. У закордонних та вітчизняних доробках науковців можна знайти праці, присвячені дослідженню інструментарію регуляторної політики у різних сферах.

В Україні вивченню цих питань присвячені дослідження таких науковців, як: В. М. Гриньова, М. М. Новікова [1], А. І. Дідківська, А. С. Головка [2], Д. М. Стеченко [3], які аналізують цілі, функції, методи, органи державного регулювання економіки; О. Х. Юлдашев [4], М. А. Погребняк [5], Н. В. Осадча та В. І. Ляшенко [6], О. С. Жулинська [7], які аналізують принципи регуляторної політики; О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін [8], які аналізують систему інформаційного забезпечення державного регулювання економіки; В. Є. Воротін [9], А. Мерзляк та О. Соловійова [10], М. М. Біль [11], А. В. Іванченко [12], А. Д. Глушко [13], які аналізують систему організаційного забезпечення державного регулювання; С. О. Кравченко, С. С. Марковський [14], О. Ю. Амосов, Б. П. Галушко [15], які розглядають фінансово-економічне забезпечення державного регулювання, та інші.

Однак залишаються відкритими питання щодо уточнення інструментарію регуляторної політики держави.

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування інструментарію регуляторної політики держави з урахуванням сучасних умов розвитку економіки та інтеграційних процесів.

Мета дослідження досягається засобом постановки та вирішення завдань:

- обґрунтування мети, функцій та етапів регуляторної політики;
- уточнення принципів, методів регуляторної політики;
- аналіз організаційного, інформаційного, правового та фінансово-економічного забезпечення державного регулювання економіки.

Виклад основного матеріалу. Реалізація державної регуляторної політики здійснюється за різними напрямками із застосуванням необхідного інструментарію. Для забезпечення ефективності регуляторної політики держави необхідно чітко визначити її інструментарій: цілі, функції, методи, етапи тощо.

Що стосується цілей державного регулювання економіки, то аналіз наукових публікацій показав, що Д. М. Стеченко [16, с. 87] визначає такі цілі державного регулювання: забезпечення правової бази; забезпечення громадського порядку та захист конкуренції. Г. С. Третяк та К. М. Бішчук [17, с. 14] – такі цілі: економічний розвиток, повна зайнятість, економічна ефективність, стабільність цін, справедливий розподіл доходів, збалансованість торговельного балансу. Дані цілі регуляторної політики класичні і більш узагальнені і недостатньо враховують особливості певного періоду економічного розвитку держави.

Цілі державного регулювання економіки визначають шляхом систематизування і конкретизування відповідних функцій держави в ринковій системі господарювання, а їхнє практичне втілення передбачає запровадження

комплексу узгоджених і послідовних заходів, розрахованих на різні періоди, об'єкти впливу, результати запровадження тощо [18, с. 15]. Конкретні завдання державного регулювання підпорядковують генеральній меті, вони перебувають у тісному зв'язку [18, с. 15 – 16]. Тому цілком очевидним є виділення стратегічної та поточної мети регуляторної політики. У цьому сенсі заслуговують на увагу думки А. І. Дідківської, А. С. Головка [2], В. М. Гриньової, М. М. Новікової [1].

Гриньова В. М. та Новікова М. М. [1, с. 8] розуміють стратегічну мету державної регуляторної політики у досягненні нової якості життя громадян, запровадженні соціальних економічних і демократичних стандартів життєдіяльності людини, суспільства та держави. Стратегія має бути реалізована через стале економічне зростання та ефективний прозорий і справедливий розподіл його результатів.

Дідківська А. І. та Головка А. С. [2, с. 23] виділяють основні цілі державного регулювання економіки: раціональне використання ресурсів і досягнення макроекономічної ефективності, забезпечення стабільного розвитку національної економіки, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світовому ринку, реалізація соціальних цілей розвитку суспільства.

Стратегічна мета:

- створення макро- та мікроекономічних умов життя для забезпечення повноцінного функціонування ринкових регуляторів, ефективної діяльності суб'єктів господарювання, становлення конкурентоспроможного національного виробництва, збалансованого і стабільного економічного розвитку;
- формування гідних умов життя і праці громадян країни, задоволення їхніх потреб, реалізація соціальних цілей суспільства [2, с. 29].

Аналіз показав, що мета регуляторної політики має бути сформульована відповідно до конкретної ситуації, періоду, рівня об'єкта регулювання. Актуалізація класичних цілей державного регулювання економіки є очевидною, проте необхідно враховувати, що під впливом глобалізаційних процесів актуалізується питання реформування норм, стандартів та принципів функціонування системи народного господарства, про що і наголошують наковці. Науменкова С. [19], Канцір І. А. [20] у дослідженнях піднімають питання удосконалення та реформування фінансової архітектури та інституційної структури фінансової системи, які змінюються під впливом глобалізаційних тенденцій.

Формування нової фінансової архітектури як сукупності міжнародних стандартів і принципів функціонування фінансового сектора, а також засобів діагностики його ефективності посилює актуальність забезпечення необхідного рівня інтеграційних зв'язків вітчизняного фінансового сектора зі світовою фінансовою системою з метою підтримки власної фінансової стабільності [19, с. 13].

Функціонування сучасної фінансової системи супроводжується негативними тенденціями, які впливають на рівень інтеграції країни у глобальний фінансовий простір, серед яких: зниження темпів економічного розвитку,

дефіцит платіжного балансу, збільшення темпів інфляції, нестабільність валютних курсів. Слід урахувати той факт, що особливостями розвитку сучасної економіки є її глобалізація та тенденція до інтеграції, тобто економіка країни має бути поєднана, вбудована до світового народного господарства та адаптована до вимог зовнішнього середовища.

В Україні має бути сформована така концепція державної регуляторної політики, яка сприятиме економічному зростанню та давала можливість вирішувати соціально-економічні проблеми на рівні країни через ефективне управління бюджетною, податковою, грошово-кредитною та іншими сферами економіки. Отже, акцент у регуляторній політиці держави має бути зроблено на запровадженні необхідного рівня інтеграційних зв'язків вітчизняної економіки зі світовим народним господарством з метою забезпечення власної економічної безпеки. І це необхідно враховувати під час визначення мети регуляторної політики держави.

Проведений аналіз поглядів науковців щодо цілей державного регулювання та сучасних тенденцій розвитку економіки дав можливість визначити стратегічну мету регуляторної політики.

Метою державної регуляторної політики є:

- досягнення максимально можливого збалансованого і стабільного економічного зростання шляхом всебічного розвитку соціально-економічної системи, становлення конкурентоспроможного національного виробництва;
- формування гідних умов життя і праці громадян країни, реалізація соціальних цілей суспільства;
- забезпечення необхідного рівня інтеграційних зв'язків вітчизняної економіки зі світовою для збереження економічної і соціальної безпеки держави.

Для досягнення стратегічної мети регуляторної політики необхідно визначити функції державного регулювання. До основних функцій державного регулювання економіки відносять: цільову, стимулюючу, нормативну (регламентуючу), коригуючу, соціальну, безпосереднє управління ринковим сектором економіки, контролюючу [2, с. 24]. Інші науковці виділяють такі функції [32, с. 18 – 20]: створення режиму найбільшого сприяння використанню потенціалу підприємців; формування конкурентного середовища; стимулювання попиту на інноваційну продукцію; формування організаційної та ринкової інфраструктури підприємництва тощо. Ці функції є дещо обмеженими, адже стосуються тільки підприємницького середовища.

Підтримуємо думку Л. І. Дідківської і Л. С. Головки [2] щодо функцій державного регулювання економіки, проте, на наш погляд, необхідно додати ще забезпечувальну функцію, яка передбачає створення необхідних умов для інтеграції країни до світової економіки.

Регуляторна політика держави реалізується через певні принципи. Погребняк М. А. [22] виділяє загальні принципи регуляторної політики, під якими розуміє основні засади, які визначають найбільш істотні риси державного управління у сфері регуляторної політики в цілому, його зміст та особливості [22, с. 64]. До загальних принципів ав-

тор відносять принципи: конституційності, законності, соціальної справедливості, гуманізму, демократизму. Підтримуємо позицію щодо виокремлення загальних принципів регуляторної політики, очевидним є формулювання і специфічних принципів, основу яких покладено у Законі України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [23], де визначено сім принципів регуляторної політики: доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність, прозорість, врахування громадської думки.

Під специфічними принципами розуміємо правила та дії, які визначають державне управління у сфері регуляторної політики.

Юлдашев О. Х. [4], Погребняк М. А. [21], Осадча Н. В. та Ляшенко В. І. [6], Жулинська О. С. [7] пропонують доповнити принципи, визначені Законом [23]: принципом справедливості [4], відповідальності [21, с. 7], об'єктивності, швидкості, гнучкості [6]. Підтримуємо дані пропозиції.

На думку М. А. Погребняк [21], необхідно аналізувати вітчизняні принципи у порівнянні з принципами, які діють в країнах ЄС. Єврокомісія рекомендує країнам ЄС використовувати п'ять принципів, серед яких: ефективність, послідовність, відкритість, участь, відповідальність. Погребняк М. А. [21] пропонує включити до принципів, які визначені у законодавстві [23], принцип відповідальності та встановити такі види відповідальностей за порушення функціональних обов'язків під час реалізації регуляторної політики: дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну, кримінальну [21, с. 44].

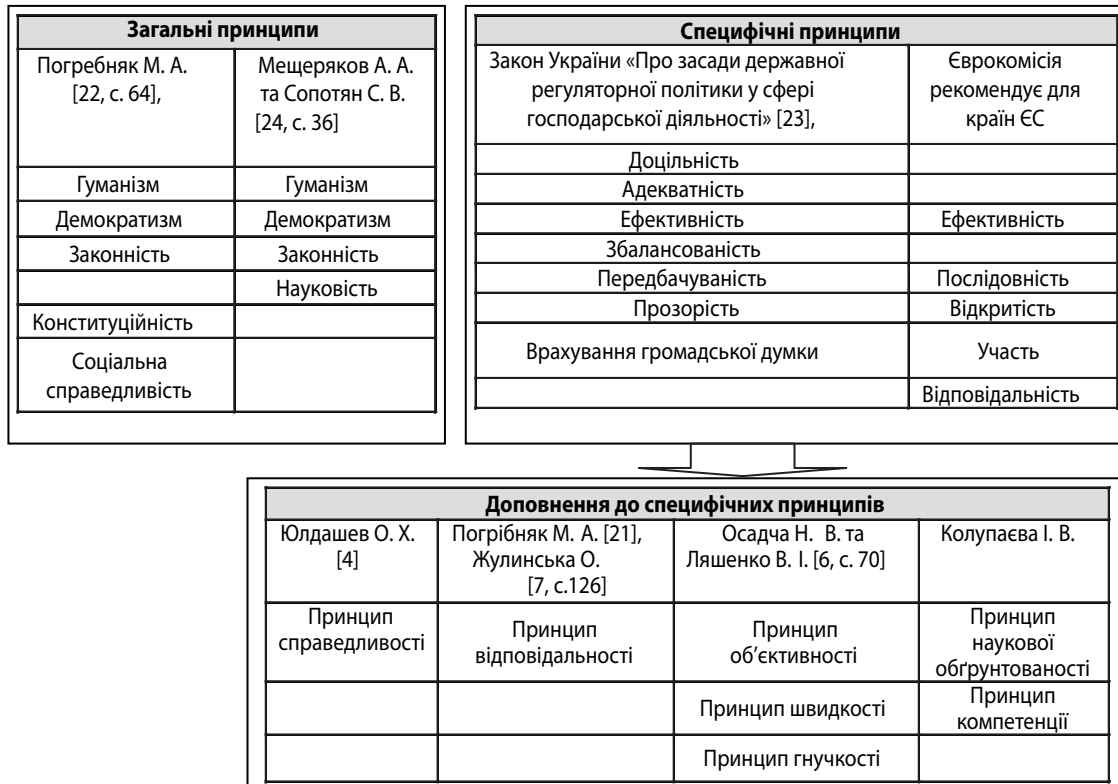
У попередніх дослідженнях нами було обґрунтовано два принципи регуляторної політики, які необхідно додати до специфічних принципів регуляторної політики: принцип наукової обґрунтованості та компетенції [25]. На нашу думку, принципи компетенції та відповідальності тісно пов'язані, адже невиконання обов'язків згідно з компетенціями відповідного регулятора (органу) призводить до відповідальності за невиконання покладених на нього обов'язків.

Узагальнено результати аналізу наукових досліджень щодо принципів регуляторної політики та наведемо результати на рис. 1.

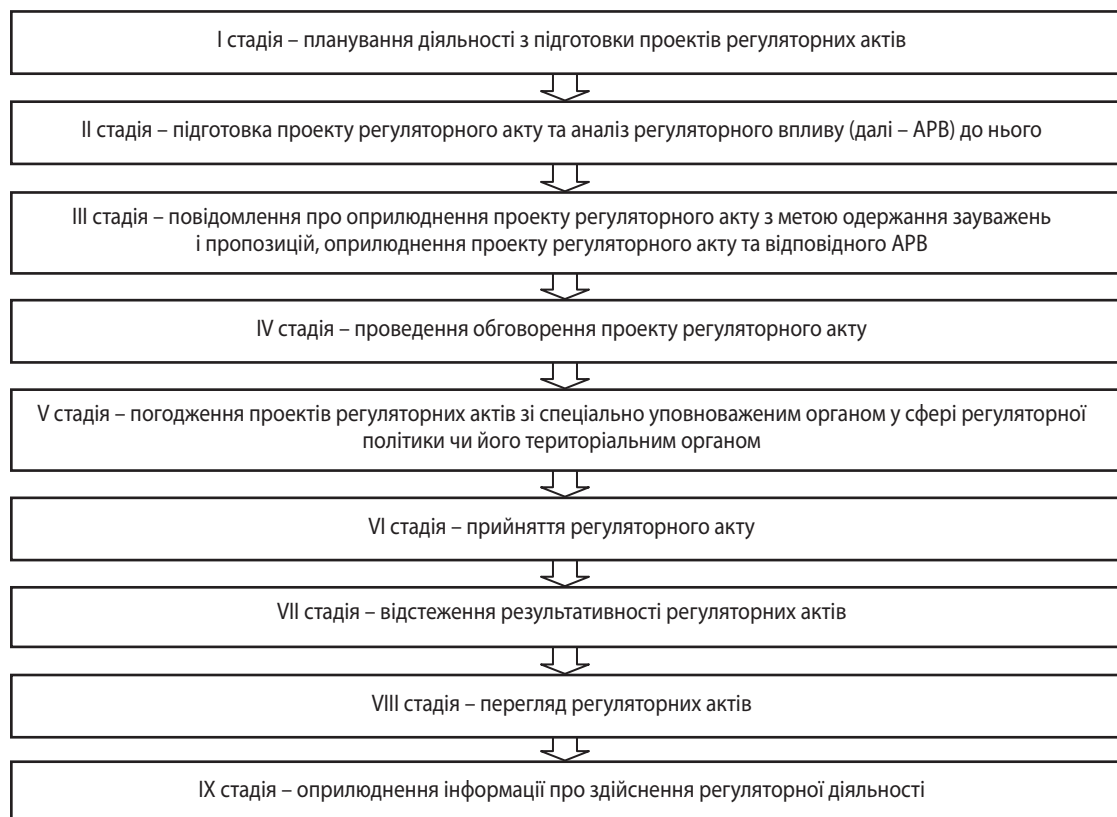
Для кращого розуміння інструментарію регуляторної політики держави проаналізуємо етапи її реалізації. Так, Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [23] визначено забезпечення здійснення державної регуляторної політики, яке включає певні стадії (рис. 2).

Мещеряков А. А. та Сопотян С. В. [24, с. 35], Погребняк М. А. [5, с. 9] вважають стадіями реалізації регуляторної політики саме стадії реалізації регуляторного акту, які визначено Законом [23]. На наш погляд, стадії регуляторної політики мають бути розширені, адже регуляторні акти є складовими елементами механізму регуляторної політики держави.

Заслугує на увагу думка Є. В. Шулюк [26, с. 10], яка визначає процес регуляторної політики держави на прикладі системи управління енергозбереження та виділяє процес розвитку та процес моніторингу. До процесу розвитку Шулюк Є. В. [26, с. 10] включила такі стадії:

Рис. 1. Принципи державної регуляторної політики
(узагальнено автором)

Рис. 2. Стадії реалізації регуляторних актів

- визначення періодів та етапів розвитку регуляторної політики;
- дослідження чинників, що впливають на регулюючу сферу у відповідності до завдань та цілей розвитку;
- вибір базового сценарію (варіанти сценаріїв визначені автором для системи управління енергозбереженням);
- конкретизація цільових показників за періодами та напрямками реалізації.

До процесу моніторингу Шулюк Є. В. [26, с. 10] додала:

- розробку системи організаційно-інформаційного забезпечення реалізації регуляторної політики;
- моніторинг результатів реалізації регуляторної політики;
- коригування методів та інструментів реалізації регуляторної політики в разі відхилення фактичних від очікуваних результатів.

На нашу думку, стадії реалізації регуляторної політики, які пропонує Шулюк Є. В., є більш розширеними і краще відображають природу регуляторної політики держави. Проте до даних етапів необхідно додати стадію контролю, що є актуальним під час порівняння фактичних та планових показників регуляторної політики. Завершальним етапом має стати етап узагальнення інформації та формулювання пропозицій на майбутнє.

Щодо наукових поглядів закордонних науковців, то Данн Вільям Н. [27, с. 36 – 37] визначає процес вироблення державної політики через такі етапи: встановлення порядку денного, формулювання політики, прийняття політики, впровадження політики, оцінювання політики. Схоже бачення щодо етапів реалізації державної політики мають і інші закордонні науковці [28], які у дослідженні виділяють такі стадії: визначення проблем, формування напрямків

державної політики, формування програми, адаптація державної політики, реалізація державної політики, оцінка ефективності та висновки. Позиції цих вчених у більшому ступені відображають сутність державної регуляторної політики, а отже і мають бути використані у подальшому для узагальнення етапів реалізації регуляторної політики держави.

Бодров В. Г., Сафронова О. М., Балдич Н. І. [29] зазначають, що управлінські дії держави, які пов'язані з розробленням та реалізацією економічної політики, утворюють певний цикл і групуються за етапами (фазами): формування порядку денного, формулювання політики, прийняття рішення, впровадження політики, оцінювання політики, переформулювання політики [29, с. 474]. Така позиція максимально враховує усі складові державної політики від початку її формування та реалізації до її оцінки та ідентифікації завдань на перспективу. Автори підкреслюють циклічність економічної політики, що пов'язане з системністю та безперервністю державного регулювання. Отже, дані етапи мають знайти своє відображення під час визначення етапів державної регуляторної політики.

Враховуючи результати наукових досліджень [26 – 29], запропонуємо власне бачення процесу реалізації регуляторної політики, яке наведено у табл. 1.

Враховуючи те, що реалізація регуляторної політики держави здійснюється за допомогою певних прийомів та засобів, доцільним є аналіз методів державного регулювання економіки (табл. 2).

Отже, більшість вітчизняних науковців виділяють методи державного регулювання прямого і непрямого впливу на економіку. Думки щодо класифікації методів регуляторної політики залежно від засобів впливу різняться. Найбільш повно відображено методи за даною класифікацією Дідківською Л. І., Головки А. С. [2]. Підтримуємо дану

Таблиця 1

Процес реалізації регуляторної політики держави

Назва етапу	Стадія	Назва
Процес ініціювання	I	Визначення проблем, формування цілей та завдань, регуляторної політики відповідно до стану економічного розвитку країни (криза, посткризовий стан, розвиток тощо)
Процес розвитку	II	Визначення періоду сфери, етапів розвитку регуляторної політики
	III	Визначення чинників, які впливають на регулюючу сферу, у відповідності до цілей, завдань та пріоритетів розвитку
Процес формулювання	IV	Формування проекту реалізації регуляторної політики держави
	V	Конкретизація цільових (планових) показників регуляторної політики за періодами та етапами розвитку регуляторної політики
	VI	Розробка системи організаційно-інформаційного забезпечення реалізації регуляторної політики
Процес реалізації	VII	Моніторинг результатів реалізації регуляторної політики
	VIII	Контроль реалізації регуляторної політики крізь призму цільових (планових) показників
Процес оцінки ефективності	IX	Коригування методів та інструментів реалізації регуляторної політики (у випадку відхилень фактичних показників від цільових (планових))
	X	Складання звіту та написання висновків і пропозицій за результатами реалізації регуляторної політики; визначення ефективності реалізації регуляторної політики

Таблиця 2

Методи державного регулювання економіки
(узагальнено автором)

Ознака класифікації	Методи	Автори
За формою впливу	прямі, непрямі	Барінов В. В., Скорик Г. І. [30, с. 78]; Стеченко Д. М. [3, с. 101 – 102]; Гіль С. Є., Дудник О. А., Єфремова Л. В., Горобинська М. В., Приймак Л. І., Серіков О. Ф. [31, с. 67 – 69]; Сенишин О. С., Горинь М. О., Кундицький О. О. [18, с. 28]; Гриньова В. М., Новікова М. М. [51, с. 15]; Дідківська Л. І., Головка Л. С. [2, с. 39 – 41]; Воротін В. Є. [9, с. 67]; Іванченко А. [12, с. 114].
Залежно від засобу впливу	правові, економічні, адміністративні	Барінов В. В., Скорик Г. І. [30, с. 78-81]; Стеченко Д. М. [3, с. 104 – 105]; Третяк Г. С., Бліщук К. М. [17, с. 16]; Воротін В. Є. [9, с. 67 – 68].
	правові, економічні, адміністративні, індикативні	Гіль С. Є., Дудник О. А., Єфремова Л. В., Горобинська М. В., Приймак Л. І., Серіков О. Ф. [31, с. 69 – 75].
	правові, економічні, адміністративні, організаційні	Сенишин О. С., Горинь М. О., Кундицький О. О. [18, с. 29 – 30], Іванченко А. [12, с. 114].
	правові, економічні, адміністративні, пропагандистські (морально-етичні)	Гриньова В. М., Новікова М. М. [1, с. 17 – 18].
	правові, економічні, адміністративні (імперативні), індикативні, неформальні (пропагандистські), специфічні	Дідківська Л. І., Головка Л. С. [2, с. 41 – 42].

позицію і вважаємо за необхідне додати до інструментарію регуляторної політики.

Важливою складовою інструментарію регуляторної політики держави є її організаційне, інформаційне, правове забезпечення.

Правове забезпечення регуляторної політики являє собою перелік документів, які визначають засади регуляторної політики, регламентують діяльність суб'єктів господарювання та визначають методи впливу держави на певні сфери економіки. До таких документів відносяться: укази, постанови, закони, інструкції тощо.

Аналіз інформаційного забезпечення регуляторної політики показав, що у дану систему входять статистичні показники; рейтингові оцінки бізнес-середовища, як міжнародні, так і вітчизняні; звітність про результати регуляторної політики попередніх періодів тощо.

Погоджуємося з думкою Матвієнко О. В., Цивін М. Н. [8, с. 29 – 30], які зазначають, що система інформаційного забезпечення державного управління має здійснювати підтримку моніторингу стану об'єкта управління; контролю виконання рішень; аналізу зовнішніх та внутрішніх проблемних ситуацій та прогнозування їх розвитку; аналізу обґрунтованості та юридичної правомірності рішень, що приймаються, тощо. Це свідчить про те, що інформаційне

забезпечення є базою для аналізу, прогнозування, контролю ключових показників певних регуляторної політики. Отже, набуває актуальності виокремлення аналітичного забезпечення регуляторної політики.

Тут заслугоує на увагу дослідження Вільяма Н. Данна [27], який проаналізував з теоретичної та практичної точок зору різноманітні наукові методи аналізу та оцінки державної політики на кожному етапі її реалізації (табл. 3). Підтримуємо думку Вільяма Н. Данна щодо аналітичного забезпечення регуляторної політики держави. Очевидно, що запропонований нами принцип наукової обґрунтованості регуляторної політики має реалізовуватися через аналітичне забезпечення даного процесу. Тому вважаємо за необхідне доповнити складові регуляторної політики аналітичним забезпеченням.

Щодо організаційного забезпечення регуляторної політики, то тут існує декілька точок зору. В деяких наукових публікаціях система організаційного забезпечення представлена регулюючими органами відповідно до гілок влади:

- органи законодавчої та виконавчої влади [1, с. 18 – 20];
- органи законодавчої, виконавчої та судової влади [17, с. 17 – 20];

Аналітичні методи державної політики

Етапи реалізації регуляторної політики держави	Етапи реалізації державної політики за Вільям Н. Данном [27]	Методи аналізу державної політики [27]
Процес ініціювання Процес розвитку	Структурування проблем політики	Аналіз меж, класифікаційний аналіз, аналіз ієрархій, синектика, мозковий штурм, багатоперспективний аналіз, аналіз припущень та інші
Процес формулювання	Прогнозування майбутностей політики	<i>Екстраполяційне прогнозування:</i> класичний аналіз часових рядів, оцінка лінійних трендів, нелінійні часові ряди та інші. <i>Теоретичне прогнозування:</i> теоретичне моделювання, каузальне моделювання, регресійний аналіз, кореляційний аналіз та інші <i>Прогнозування на основі судження:</i> метод Дельфи, аналіз перехресних впливів, оцінка здійсненності
Процес реалізації	Рекомендування дій щодо політики	Рекомендація й множинне обстоювання, проста модель вибору, комплексна модель вибору, раціонально-вичерпна теорія, дискретно-інкрементальна теорія, теорема неможливості Ерроу, обмежена раціональність Змішане обслідування та інші
Процес реалізації	Моніторинг наслідків політики	Графічне відображення, індекс Джині, табличне відображення, спеціальні індекси, аналіз перериваних часових рядів, аналіз розриву регресії та інші
Процес оцінки ефективності	Оцінювання дієвості політики	Графічне відображення, табличне відображення, аналіз перериваних часових рядів, аналіз контрольних рядів, аналіз розриву регресії, прояснення цінностей, відображення обмежень, наліз перехресних впливів, дисконтування, прогнозування політики на основі методу Дельфи, аналіз обслідування користувачів та інші

- центральні органи влади й управління, органи місцевої влади, судові органи управління, недержавні органи управління економікою [2, с. 43 – 46; 32, с. 4 – 6];
- органи законодавчої влади, органи судової влади, органи виконавчої влади (державний та місцевий рівні), органи державної влади, які не відносяться до зазначених, та органи місцевого самоврядування [33].

Інші науковці пропонують розширити систему організаційного забезпечення та визначають:

- регіональний рівень, загальнодержавний рівень, транскордонний рівень [10];
- регіональний, загальнодержавний транскордонний, євроінтеграційний, світовий рівні [11].

Враховуючи посилення інтеграційних процесів, система організаційного забезпечення за рівнями набуває актуальності.

Іванченко А. В. [12, с. 115] до складових організаційного забезпечення відносить не тільки органи державного регулювання, а й об'єкти, організаційну інфраструктуру, цілі, завдання, принципи. Аналіз наукової літератури показав, що об'єкти, цілі, завдання та принципи представляють окремі складові державного регулювання економіки.

Глушко А. Д. [13, с. 105] пропонує виділити у складі інституційного забезпечення державної регуляторної політики три складові:

- інституційно-організаційне забезпечення – це система організацій (органів влади), які забезпечують формування та реалізацію державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності;
- інституційно-правове забезпечення – це система нормативно-правових актів, які регулюють процес здійснення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності;
- інституційно-кадрове забезпечення – це система підготовки кадрів для забезпечення реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності [13, с. 105].

Підтримуємо думку Глушко А. Д. щодо актуалізації інституційно-кадрового забезпечення, адже підготовка кваліфікованих кадрів є запорукою ефективної регуляторної політики держави. Щодо інституційно-правового забезпечення, то вважаємо за необхідне виділення її в окрему складову, що визначено вище. Отже, уточнимо складові організаційного забезпечення регуляторної політики:

- інституційно-організаційне – органи (організації) державної регуляторної політики за рівнями: регіональний, загальнодержавний транскордонний, євроінтеграційний рівень, світовий рівень;
- інституційно-кадрове забезпечення.

Що стосується фінансово-економічного забезпечення, то, на думку Дерун Т. М. [34], реалізація фінансово-

економічного забезпечення відбувається через: бюджетне планування; бюджетне вирівнювання; цільові трансферти, проведення аналізу бюджетних запитів розпорядників бюджетних коштів тощо. На нашу думку, дані складові не повністю відображають фінансово-економічне забезпечення, адже мають під собою лише аналіз використання бюджетних коштів.

Більш повно відобразили реалізацію фінансово-економічного забезпечення державного регулювання Амосов О. Ю. та Галушко О. Б. [15, с. 25 – 26], які зазначають, що фінансово економічне забезпечення державного регулювання відбувається через фінансове планування, бюджетування, фінансування та фінансовий контроль використання бюджетних коштів. Така позиція більш повно відображає фінансово-економічне забезпечення, адже враховує не тільки забезпечення державної політики фінансовими ресурсами, а й передбачає забезпечення ефективності, раціональності їх використання через систему фінансового контролю.

Кравченко С. О., Марковський С. С. [14] визначили сутність фінансового забезпечення державної регіональної політики як структуровану системну діяльність, що включає дві складові:

- 1) функціональну підсистему як діяльність з приводу мобілізації, накопичення, перетворення та розподілу публічних, приватних та громадських фінансових ресурсів на шляху до об'єктів та суб'єктів державної регіональної політики з метою узгодження інтересів держави та регіонів;
- 2) підсистему управління, що відповідно до цілей державної регіональної політики покликана гарантувати ефективність, результативність та справедливість діяльності функціональної підсистеми [14].

Враховуючи вищевикладені думки щодо інструментарію регуляторної політики та власну позицію автора, доцільним буде представити власне бачення інструментарію регуляторної політики держави (рис. 3).

Висновки. Таким чином, у дослідженні всебічно проаналізовано та узагальнено цілі, функції та принципи регуляторної політики держави. Автором обґрунтовано та доповнено специфічні принципи: принципом наукової обґрунтованості та компетентності.

Представлено власне бачення етапів реалізації регуляторної політики держави. У контексті вирішення поставленої задачі проаналізовано організаційне, інформаційне та фінансово-економічне забезпечення, а також обґрунтовано виокремлення аналітичного забезпечення державного регулювання економіки. Схематично представлено зображення складових інструментарію регуляторної політики держави, які містять мету, функції, принципи, методи, організаційне, правове, інформаційне, аналітичне та фінансово-економічне забезпечення і можуть бути використані на рівні державного управління економікою.

У подальших наукових дослідженнях автором буде представлено власне бачення ефективності реалізації регуляторної політики держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : підручник / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 736 с.
2. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки : навч. посібник / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – 4-те вид., випр. – К. : Знання, 2004. – 213 с.
3. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посібник / Д. М. Стеченко. – 3-тє вид., випр. – К. : Знання, 2006. – 262 с.
4. Юлдашев О. Х. Проблеми вдосконалення державної регуляторної політики в Україні : монографія / О. Х. Юлдашев. – К. : МАУП, 2005. – 336 с.
5. Погрібняк М. А. Механізм державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Погрібняк М. А.; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.
6. Осадча Н. В. Цілі, завдання та принципи регуляторної політики в митній сфері / Н. В. Осадча, В. І. Ляшенко // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 1 (19). – С. 69 – 82.
7. Жулінська О. С. Проблеми дотримання принципів державної регуляторної політики / О. С. Жулінська // Ефективність управління. – 2012. – Вип. 32. – С. 122 – 129.
8. Матвієнко О. В. Інформаційне забезпечення державного управління : навч. посібник / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 152 с.
9. Воротін В. Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій : монографія / В. Є. Воротін. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 392 с.
10. Мерзляк А. Удосконалення організаційної структури державного регулювання сфери рекреаційних послуг в Україні / А. Мерзляк, О. Соловійова // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 4 (7) [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnistvo/2010/2010_04\(7\)/10mavru.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnistvo/2010/2010_04(7)/10mavru.pdf)
11. Біль М. М. Організаційно-управлінський механізм забезпечення розвитку туристичної галузі країни / М. М. Біль // Державне будівництво. – 2008. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/13.pdf>
12. Іванченко А. В. Основні складові механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні / А. В. Іванченко // Публічне управління: теорія і практика. – 2012. – № 1 (9) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-1/doc/3/02.pdf>
13. Глушко А. Д. Концептуальні засади здійснення державної регуляторної політики органами місцевого самоврядування в Україні / А. Д. Глушко // Молодий вчений. – 2014. – № 12 (15). – С. 104 – 107.
14. Кравченко С. О. Сутність фінансового забезпечення державної регіональної політики / С. О. Кравченко, С. С. Марковський // Державне управління: теорія і практика. – 2011. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Kravchenko.pdf>
15. Амосов О. Ю. Формирование механизма государственного регулирования топливно-энергетического комплекса региона / О. Ю. Амосов, Б. П. Галушко // Проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 21 – 27.
16. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посібник / Д. М. Стеченко. – 3-тє вид., випр. – К. : Знання, 2006. – 262 с.

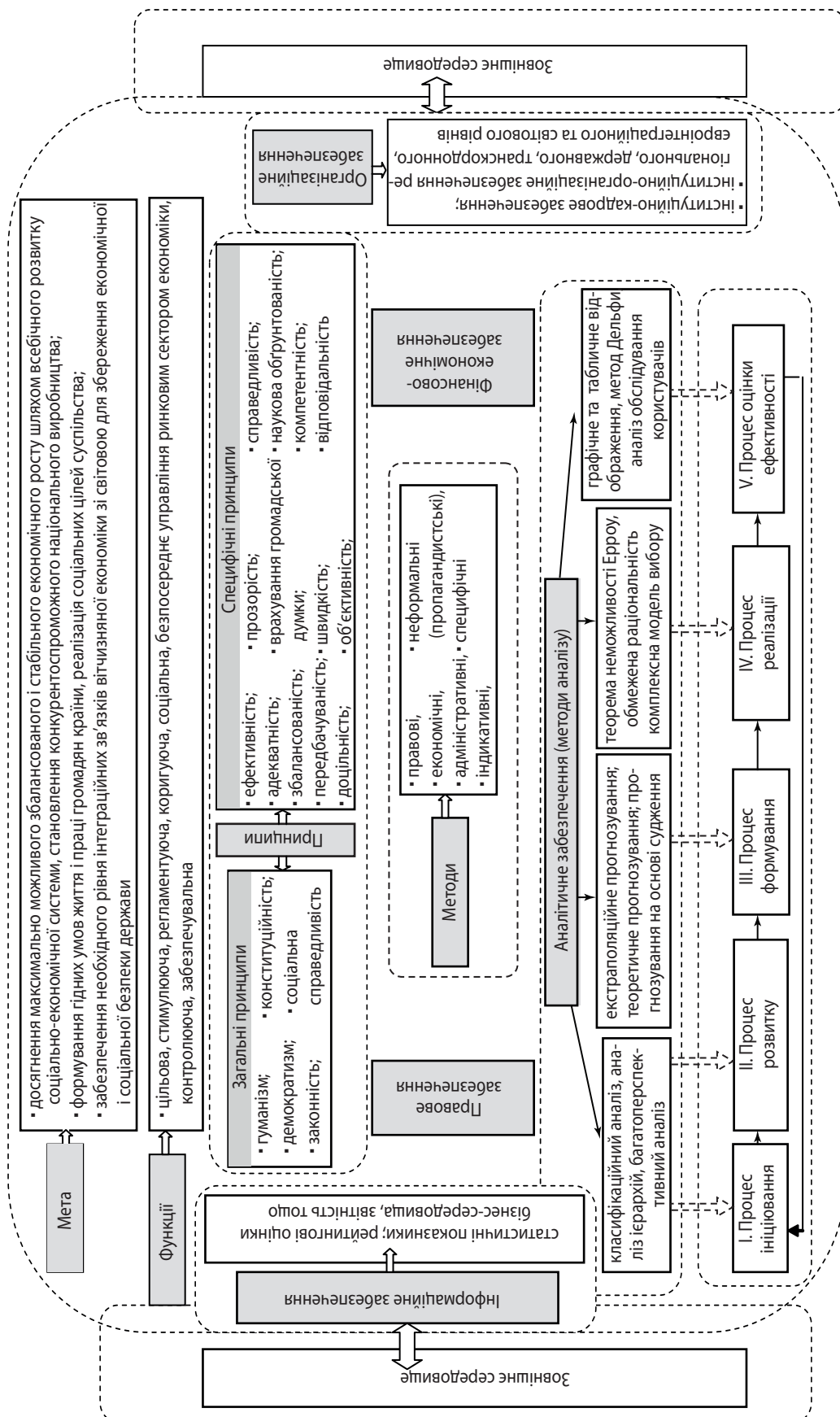

Рис. 3. Складові інструментарію регуляторної політики держави (розроблено автором)

17. Третяк Г. С. Державне регулювання економіки : навч. посібник / Г. С. Третяк, К. М. Бліщук. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2008. – 120 с.
18. Сенишин О. С. Державне регулювання економіки : підручник / О. С. Сенишин, М. О. Гринь, О. О. Кундицький. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 334 с.
19. Науменкова С. Формування нової фінансової архітектури: основні питання та можливі виклики для України / С. Науменкова // Вісник НБУ. – 2010. – № 1 (167). – С. 8 – 13.
20. Канцір І. А. Інституційна структура та архітектура фінансової системи в умовах глобалізації / І. А. Канцір // Європейські перспективи. – 2012. – Ч. 2, № 4. – С. 229 – 234.
21. Погрібняк М. А. Принципи регуляторної політики в Україні та державах ЄС / М. А. Погрібняк // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – 2007. – Вип. 4 (19). – С. 41 – 47.
22. Погрібняк М. А. Принципи державної регуляторної політики / М. А. Погрібняк // Дні науки: Зб. тез доповідей: В 3 т. / Гуманітарний університет «ЗІДМУ», 11-12 жовтня 2007; ред. кол.: В. М. Огаренко та ін. – Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2007. – Т. 3. – С. 63 – 65.
23. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>
24. Мещеряков А. А. Регуляторна політика як складова забезпечення економічної безпеки в Україні / А. А. Мещеряков, С. В. Сопотян // Вісник митної служби України. Серія «Економіка». – 2011. – № 1. – С. 34 – 39.
25. Колупаєва І. В. Державна регуляторна політика: сутність та принципи формування / І. В. Колупаєва // Проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 99 – 107.
26. Шулюк Є. В. Регуляторна політика держави у забезпеченні системи управління енергозбереженням в Україні : автореф. ... канд. екон. наук : 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / Є. В. Шулюк. – Сімферополь, 2012. – 20 с.
27. Данн В. Н. Державна політика: вступ до аналізу : підручник [для ВНЗ] / В. Н. Данн; [пер. з англ. Г. Є. Краснокутського; наук. ред. М. О. Баймуратов]. – Одеса : АО БАХВА, 2005. – 504 с.
28. American Public Policy: An Introduction / С. Е. Cochran, L. С. Mayer, Т. R. Carr, N. J. Sayer. – 2009. – 512 р.
29. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посібник / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. – К. : Академвидав, 2010. – 520 с.
30. Барінов В. В. Державне регулювання економіки : навч. посібник / В. В. Барінов, Г. І. Скорик. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. – 460 с.
31. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Ч. 1 / С. Є. Гіль, О. А. Дудник, Л. В. Єфремова, М. В. Горобинська, Л. І. Приймак, О. Ф. Серіков. – Х. : Вид-во ХДЕУ, 2002. – 92 с.
32. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Ч. 4 / С. Є. Гіль, Л. В. Єфремова, М. В. Горобинська, Л. І. Приймак, Л. І. Піддубна. – Х. : Вид-во ХДЕУ, 2002. – 88 с.
33. Ясюкевич О. А. Напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення державного регулювання ринку об'єктів промислової власності в Україні / О. А. Ясюкевич // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 1 (39) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-1/doc/4/10.pdf>
34. Дерун Т. М. Інструменти формування і реалізації державної політики розвитку малих міст України / Т. М. Дерун // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=651>

REFERENCES

Amosov, O. Yu., and Halushko, B. P. "Formirovaniie mekhanizma gosudarstvennogo regulirovaniia toplivno-energeticheskogo kompleksa regiona" [Formation of the mechanism of state regulation of the fuel and energy complex of the region]. *Problemy ekonomiky*, no. 3 (2013): 21-27.

Bil, M. M. "Orhanizatsiino-upravlinskyi mekhanizm zabezpechennia rozvytku turystychnoi haluzi krainy" [Organizational and administrative mechanism to ensure the development of the tourism industry of the country]. <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/13.pdf>

Bodrov, V. H., Safronova, O. M., and Baldych, N. I. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky ta ekonomichna polityka* [State regulation of the economy and economic policy]. Kyiv: Akademvydav, 2010.

Barinov, V. V., and Skoryk, H. I. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Lviv: Vyd-vo Lvivskoi politekhniki, 2012.

Cochran, C. E. et al. *American Public Policy: An Introduction*, 2009.

Didkivska, L. I., and Holovko, L. S. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Kyiv: Znannia, 2004. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2014.

Dann, V. N. *Derzhavna polityka: vstup do analizu* [Public policy: an introduction to the analysis]. Odessa: AO BAKHVA, 2005.

Derun, T. M. "Instrumenty formuvannia i realizatsii derzhavnoi polityky rozvytku malykh mist Ukrainy" [Tools formation and implementation of public policy development in small cities of Ukraine]. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=651>

Hlushko, A. D. "Kontseptualni zasady zdiisnennia derzhavnoi rehuliatornoj polityky orhanamy mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini" [Conceptual principles of state regulatory policy by local authorities in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, no. 12 (15) (2014): 104-107.

Hrynyova, V. M., and Novikova, M. M. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Kharkiv: INZhEK, 2007.

Hil, S. et al. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Kharkiv: Vyd-vo KhDEU, 2002.

Hil, S. Ye. et al. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Kharkiv: Vyd-vo KhDEU, 2002.

Ivanchenko, A. V. "Osnovni skladovi mekhanizmiv derzhavnoho rehuliuвання zainiatosti naselennia v Ukraini" [The main components of state regulation of employment in Ukraine]. <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-1/doc/3/02.pdf>

Kantsir, I. A. "Instytutsiina struktura ta arkhitektura finansovoi systemy v umovakh hlobalizatsii" [The institutional structure and architecture of the financial system in the context of globalization]. *Yevropeiski perspektyvy* vol. 2, no. 4 (2012): 229-234.

Kolupaieva, I. V. "Derzhavna rehuliatorna polityka: sutnist ta pryntsyipy formuvannia" [State regulatory policy: the nature and principles of formation]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2013): 99-107.

Kravchenko, S. O., and Markovskiy, S. S. "Sutnist finansovoho zabezpechennia derzhavnoi rehionalnoi polityky" [The essence of financial security of the state regional policy]. <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Kravchenko.pdf>

- [Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon1.rada.gov.ua/>
- Meshcheriakov, A. A., and Sopotian, S. V. "Rehuliatorna polityka iak skladova zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky v Ukraini" [Regulatory policy as part of ensuring economic security in Ukraine]. *Visnyk mytnoi sluzhby Ukrainy. Seriiia «Ekonomika»*, no. 1 (2011): 34-39.
- Matviienko, O. V., and Tsyvin, M. N. *Informatsiine zabezpechennia derzhavnoho upravlinnia* [Information support of public administration]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury, 2010.
- Merzliak, A., and Soloviova, O. "Udoskonalennia orhanyzatsiinoi struktury derzhavnoho rehuliuвання sfery rekreatsinykh posluh v Ukraini" [Improving the organizational structure of state regulation of recreational services in Ukraine]. [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04\(7\)/10mavrupu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04(7)/10mavrupu.pdf)
- Naumenkova, S. "Formuvannia novoi finansovoi arkhitektury: osnovni pytannia ta mozhlyvi vyklyky dlia Ukrainy" [Formation of a new financial architecture: the main issues and possible challenges for Ukraine]. *Visnyk NBU*, no. 1 (167) (2010): 8-13.
- Osadcha, N. V., and Liashenko, V. I. "Tsili, zavdannia ta pryntsyipy rehuliatornoї polityky v mytnii sferi" [Goals, objectives and principles of regulatory policy in the field of customs]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 1 (19) (2010): 69-82.
- Pohribniak, M. A. "Pryntsyipy derzhavnoi rehuliatornoї polityky" [Principles of Regulatory Policy]. In *Dni nauky*, 63-65. Zaporizhzhia: HU «ZIDMU», 2007.
- Pohribniak, M. A. "Mekhanizm derzhavnoi rehuliatornoї polityky u sferi hospodarskoi diialnosti" [The mechanism of regulatory policy in economic activity]. *avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr.* : 25.00.02, 2008.
- Pohribniak, M. A. "Pryntsyipy rehuliatornoї polityky v Ukraini ta derzhavakh IES" [Principles of Regulatory Policy in Ukraine and the EU]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, no. 4 (19) (2007): 41-47.
- Stechenko, D. M. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Kyiv: Znannia, 2006.
- Stechenko, D. M. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Kyiv: Znannia, 2006.
- Shuliuk, Ye. V. "Rehuliatorna polityka derzhavy u zabezpechenni systemy upravlinnia enerhozberezhenniam v Ukraini" [Regulatory policy to provide system power management in Ukraine]. *avtoref. ... kand. ekon. nauk* : 08.00.03, 2012.
- Tretiak, H. S., and Blishchuk, K. M. *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Lviv: LRIDU NADU, 2008.
- Vorotin, V. Ye. *Makroekonomichne rehuliuвання u umovakh hlobalnykh transformatsii* [Macroeconomic regulation under global transformations]. Kyiv: Vyd-vo UADU, 2002.
- Yasiukevych, O. A. "Napriamy vdoskonalennia normatyvno-pravovoho zabezpechennia derzhavnoho rehuliuвання rynku ob'ektiv promyslovoi vlasnosti v Ukraini" [Ways to Improve regulatory state regulation of industrial property market in Ukraine]. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-1/doc/4/10.pdf>
- Yuldashev, O. Kh. *Problemy vdoskonalennia derzhavnoi rehuliatornoї polityky v Ukraini* [The problems of regulatory policy in Ukraine]. Kyiv: MAUP, 2005.
- Zhulinska, O. S. "Problemy dotrymannia pryntsyypiv derzhavnoi rehuliatornoї polityky" [Problems of compliance with the principles of regulatory policy]. *Efektivnist upravlinnia*, no. 32 (2012): 122-129.